Документ подписан простой электронной подписью
Информация о владельце:
ФИО: Сыров Игорь Анатольевич
Должность: Директор
Дата подписания: 15.12.2021 13:42:02
Уникальный программный ключ:
b683afe664d7e9f64175886cf9626a198149ad36

СТЕРЛИТАМАКСКИЙ ФИЛИАЛ
ФЕДЕРАЛЬНОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
«БАШКИРСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ»

Факультет *башкирской и тюркской филологии*
Кафедра *татарской и чувашской филологии*

Утверждено
на заседании кафедры
протокол № 1 от 29.08.2018
Зав. кафедрой

________ *И.С. Мансуров*

Рабочая программа дисциплины (модуля)

дисциплина *История родного (татарского) языка*

Блок Б1, вариативная часть, Б1.В.15
цикл дисциплины и его часть (базовая, вариативная, дисциплина по выбору)

Направление

44.03.05 ***Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)***
код наименование направления или специальности

Программа

Родной (татарский, чувашский) язык и литература, Начальное образование

Разработчик (составитель)
к.ф.н., доцент
Г.З. Габбасова
ученая степень, ученое звание, ФИО

подпись 29.08.2018
дата

Стерлитамак 2018

Оглавление

1. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине (модулю) 3

1.1. Перечень планируемых результатов освоения образовательной программы 3

1.2. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине (модулю), соотнесенных с планируемыми результатами освоения образовательной программы 3

2. Место дисциплины (модуля) в структуре образовательной программы....................................... 3

3. Объем дисциплины (модуля) в зачетных единицах с указанием количества академических или астрономических часов, выделенных на контактную работу обучающихся с преподавателем (по видам учебных занятий) и на самостоятельную работу обучающихся... 4

4. Содержание дисциплины (модуля), структурированное по темам (разделам) с указанием отведенного на них количества академических часов и видов учебных занятий.............................. 4

4.1. Разделы дисциплины и трудоемкость по видам учебных занятий (в академических часах) .. 5

4.2. Содержание дисциплины, структурированное по разделам (темам)...................................... 6

5. Учебно-методическое обеспечение для самостоятельной работы обучающихся по дисциплине (модулю).. 8

6. Фонд оценочных средств для проведения промежуточной аттестации обучающихся по дисциплине (модулю) 11

6.1. Перечень компетенций с указанием этапов их формирования и описание показателей и критериев оценивания компетенций на различных этапах их формирования, описание шкал оценивания. 11

6.2. Типовые контрольные задания или иные материалы, необходимые для оценки знаний, умений, навыков и (или) опыта деятельности, характеризующих этапы формирования компетенций в процессе освоения образовательной программы 14

6.3. Методические материалы, определяющие процедуры оценивания знаний, умений, навыков и (или) опыта деятельности, характеризующих этапы формирования компетенций.................. 25

7. Учебно-методическое и информационное обеспечение дисциплины (модуля) 26

7.1. Перечень основной и дополнительной учебной литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля) 26

7.2. Перечень ресурсов информационно-телекоммуникационной сети «Интернет» (далее - сеть «Интернет»), необходимых для освоения дисциплины (модуля) 27

7.3. Перечень информационных технологий, используемых при осуществлении образовательного процесса по дисциплине (модулю), включая перечень программного обеспечения и информационных справочных систем (при необходимости)............................... 28

8. Методические указания для обучающихся по освоению дисциплины (модуля)......................... 28

9. Материально-техническая база, необходимая для осуществления образовательного процесса по дисциплине (модулю) 29

1. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине (модулю)

1.1. Перечень планируемых результатов освоения образовательной программы

Выпускник, освоивший программу высшего образования, в рамках изучаемой дисциплины, должен обладать компетенциями, соответствующими виду (видам) профессиональной деятельности, на который (которые) ориентирована программа:

1. *готовностью сознавать социальную значимость своей будущей профессии, обладать мотивацией к осуществлению профессиональной деятельности (ОПК-1);*
2. *способностью осуществлять педагогическое сопровождение социализации и профессионального самоопределения обучающихся (ПК-5).*

1.2. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине (модулю), соотнесенных с планируемыми результатами освоения образовательной программы

Планируемые результаты освоения образовательной программы (компетенции)	Этапы формирования компетенции	Планируемые результаты обучения по дисциплине (модулю)
готовностью сознавать социальную значимость своей будущей профессии, обладать мотивацией к осуществлению профессиональной деятельности (ОПК-1)	1 этап: Знания	Обучающийся должен знать: основные теоретические понятия дисциплины и отличительные признаки языковой ситуации каждого периода истории татарского литературного языка.
	2 этап: Умения	Обучающийся должен уметь: видеть проявление общих закономерностей развития татарского литературного языка в отдельных произведениях каждого периода.
	3 этап: Владения (навыки / опыт деятельности)	Обучающийся должен владеть навыками выполнения историко-лингвистического анализа литературных текстов разных эпох, стилей и жанров.
способностью осуществлять педагогическое сопровождение социализации и профессионального самоопределения обучающихся (ПК-5)	1 этап: Знания	Обучающийся должен знать: закономерности исторического процесса формирования татарского литературного языка, методы выполнения научно-исследовательских работ в области истории татарского литературного языка.
	2 этап: Умения	Обучающийся должен уметь: лингвистически корректно использовать методы выполнения научно-исследовательских работ.
	3 этап: Владения (навыки / опыт деятельности)	Обучающийся должен владеть навыками выполнения научно-исследовательских работ в области истории татарского литературного языка.

2. Место дисциплины (модуля) в структуре образовательной программы

Дисциплина реализуется в рамках *вариативной* части.

Для освоения дисциплины необходимы компетенции, сформированные в рамках изучения следующих дисциплин: «Практикум родного (татарского) языка», «Основы языкознания», «Родная (татарская) диалектология», «Древние языки». Изучение дисциплины «История родного (татарского) языка» является необходимой основой для

последующего изучения дисциплин «Современный родной (татарский) литературный язык», «Сопоставительное языкознание». Освоение данной дисциплины необходимо обучающемуся для успешного прохождения производственной (научно-исследовательская работа) практики, преддипломной практики, для выполнения выпускной квалификационной работы.

В процессе изучения дисциплины «История родного (татарского) языка» предполагается изучение в теоретическом аспекте периодизации истории родного (татарского) языка, хронологические эпохи и их границы, подробное рассмотрение исторической фонетики, лексики, словообразования, морфологии, синтаксиса, а также практическое исследование текстов художественной литературы.

Дисциплина изучается на *II* курсе в *3-4* семестрах.

3. Объем дисциплины (модуля) в зачетных единицах с указанием количества академических или астрономических часов, выделенных на контактную работу обучающихся с преподавателем (по видам учебных занятий) и на самостоятельную работу обучающихся

Общая трудоемкость (объем) дисциплины составляет 2 зачетных единиц (з.е.), 72 академических часов.

Объем дисциплины	**Всего часов**		
	Очная форма обучения	**Заочная форма обучения**	**Очно-заочная форма обучения**
Общая трудоемкость дисциплины		72	
Учебных часов на контактную работу с преподавателем:		14,2	
лекций		4	
практических		10	
лабораторных			
контроль самостоятельной работы			
формы контактной работы (консультации перед экзаменом, прием экзаменов и зачетов, выполнение курсовых, контрольных работ)		0,2	
Учебных часов на самостоятельную работу обучающихся (СРС)		54	
Учебных часов на контроль:		3,8	
зачет			

4. Содержание дисциплины (модуля), структурированное по темам (разделам) с указанием отведенного на них количества академических часов и видов учебных занятий

4.1. Разделы дисциплины и трудоемкость по видам учебных занятий (в академических часах)

Заочная форма

№ п/п	Наименование раздела /темы дисциплины	Виды учебных занятий, включая самостоятельную работу обучающихся и трудоемкость (в часах) 72			
		Контактная работа с преподавателем 14,2			СРС 54
		Лек 4	Сем/Пр 10	Лаб	
1	**Общие вопросы «Истории родного языка». Генетические связи, этапы формирования и развития родного языка. Становление родного (татарского) литературного языка.**				
1.1.	Предмет и задачи дисциплины “История татарского языка”. Периоды развития татарского языка	2	2		12
2	**Историческая фонетика родного (татарского) языка. Вокализм. Консонантизм.**				
2.1.	Система вокализма. Исторические изменения в системе гласных звуков.	1	1		10
2.2	Система консонантизма. Исторические изменения в системе согласных. История татарской графики и орфографии.	1	1		
3	**Историческая лексикология родного (татарского) языка.**				
3.1.	Заимствования в татарском языке. Арабо-персидские слова в системе татарского языка.		1		10
3.2.	Интернациональная лексика татарского языка. Неологизмы в татарском языке.		1		
4.	**Историческое словообразование татарского языка. Историческая морфология татарского языка.**				
4.1.	История образования имени существительного и других частей речи, входящих в систему имени существительного в татарском языке. Историческое образование глагола. Историческое образование служебных частей речи.		1		10

4.2.	История лексико-грамматических категорий татарского языка. Категория падежа. Категория числа. Категория принадлежности.		1		
4.3.	История развития категории лица у глаголов. История развития категории времени. Деепричастие, причастие. Историческое развитие союзов, предлогов, частиц татарского языка.		1		
5.	**Исторический синтаксис татарского языка. Этимология.**				
5.1.	История образования словосочетаний татарского языка. Простое предложение и его виды. Главные и второстепенные члены предложения. Сложные предложения и его предложения. История возникновения сложноподчиненных предложений.		1		12
5.2.	Генезис стиля и формы родного языка. Тексты оригиналов, их тематика.				

4.2. Содержание дисциплины, структурированное по разделам (темам)

Лекционный курс

№	**Наименование раздела /темы дисциплины**	**Содержание**
1	**Общие вопросы «Истории родного языка». Генетические связи, этапы формирования и развития родного языка. Становление родного (татарского) литературного языка.**	
1.1.	Предмет и задачи дисциплины “История татарского языка”. Периоды развития татарского языка	Основные источники изучения истории татарского языка: родственные языки, диалекты, памятники письменности, фольклор и т.д. Литературный язык древнетюркского периода (VI–IX века). Период начала развития татарского литературного языка (X – XIII века). Татарский литературный язык золотоордынского периода (вторая половина XIII –начало XV века). Татарский литературный язык золотоордынского периода (вторая половина XIII –начало XV века). Татарский литературный язык периода казанского ханства (XV – середина XVI века.
2	**Историческая фонетика родного (татарского) языка. Вокализм. Консонантизм**	
2.1.	Система вокализма. Система консонантизма. Графика и орфография.	Историческая фонетика татарского литературного языка. Исторические изменения гласных звуков татарского языка. Гармония гласных, сингармонизм. Исторические изменения системы согласных татарского языка. История татарской графики и орфографии.
3	**Историческая лексикология родного (татарского) языка.**	
3.1.	Исторические изменения в лексике татарского	Заимствования в татарском языке. Арабо-персидские слова в системе татарского языка. Интернациональная лексика татарского языка. Неологизмы в татарском языке. Роль диалектов в развитии

	языка.	литературного языка. Происхождение многозначных слов, омонимов, синонимов.
4.	**Историческое словообразование татарского языка. Историческая морфология татарского языка.**	
4.1	Исторические изменения в словообразовании и морфологии татарского языка	История образования имени существительного и других частей речи, входящих в систему имени существительного в татарском языке. Историческое образование глагола. Историческое образование служебных частей речи. История лексико-грамматических категорий татарского языка. Категория падежа. Категория числа. Категория принадлежности. История развития категории лица у глаголов. История развития категории времени. Деепричастие, причастие. Историческое развитие союзов, предлогов, частиц татарского языка.
5	**Исторический синтаксис татарского языка. Этимология.**	
5.1.	Исторические изменения в синтаксической системе татарского языка	История образования словосочетаний татарского языка. Простое предложение и его виды. Главные и второстепенные члены предложения. Сложные предложения и его виды. История возникновения сложноподчиненных предложений. Генезис стиля и формы родного языка. Тексты оригиналов, их тематика.

Курс практических (семинарский) занятий

№	Наименование раздела /темы дисциплины	Содержание
1	**Общие вопросы «Истории родного языка». Генетические связи, этапы формирования и развития родного языка. Становление родного (татарского) литературного языка.**	
1.1.	Предмет и задачи дисциплины “История татарского языка”. Периоды развития татарского языка	Литературный язык древнетюркского периода (VI–IX века). Период начала развития татарского литературного языка (X – XIII века). Татарский литературный язык золотоордынского периода (вторая половина XIII –начало XV века). Татарский литературный язык периода казанского ханства (XV – середина XVI века).
2.	**Историческая фонетика родного (татарского) языка. Вокализм. Консонантизм**	
2.1.	Система вокализма. Система консонантизма. Графика и орфография.	Система вокализма татарского языка. Исторические изменения в системе гласных звуков. Явление сингармонизма. Исторические изменения в системе согласных. История татарской графики и орфографии.
3	**Историческая лексикология родного (татарского) языка**.	
3.1.	Исторические изменения в лексике татарского языка.	Заимствования в татарском языке. Арабо-персидские слова в системе татарского языка. Сүзләрнең тарихи үсеше. Интернациональная лексика татарского языка. Неологизмы в татарском языке. Роль диалектов в развитии литературного языка. Происхождение многозначных слов, омонимов, синонимов.
4.	**Историческое словообразование татарского языка. Историческая морфология татарского языка.**	

4.1.	Исторические изменения в словообразовании и морфологии татарского языка.	История образования имени существительного и других частей речи, входящих в систему имени существительного в татарском языке. Историческое образование глагола. Историческое образование служебных частей речи. История лексико-грамматических категорий татарского языка. Категория падежа. Категория числа. Категория принадлежности. История развития категории лица у глаголов. История развития категории времени. Историческое развитие союзов, предлогов, частиц татарского языка.
5	**Исторический синтаксис татарского языка. Этимология.**	
5.1.	Исторические изменения в синтаксической системе татарского языка. Этимология.	История образования словосочетаний татарского языка. Простое предложение и его виды. Главные и второстепенные члены предложения. Сложные предложения и его виды. История возникновения сложноподчиненных предложений. Генезис стиля и формы родного языка. Тексты оригиналов, их тематика Этимология.

5. Учебно-методическое обеспечение для самостоятельной работы обучающихся по дисциплине (модулю)

На самостоятельное изучение выносятся следующие темы:

№	Наименование раздела /темы дисциплины	**С Р С** (в часах)	Материалы и задания для СРС	Список учебно-методических материалов
1.	**Общие вопросы «Истории родного языка». Генетические связи, этапы формирования и развития родного языка. Становление родного (татарского) литературного языка**.			
1.1	Предмет и задачи дисциплины “История татарского языка”. Периоды развития татарского языка	12	Изучение научной, учебно-методической и справочной литературы, подготовка к практическому занятию. Подготовка рефератов.	Хаков В. Татар әдәби теле тарихы. – Казан: Казан ун-ты нәшр., 1993. – 324 б.; Хаков В.Х. Тел – тарих көзгесе (Татар әдәби теленең үсеш тарихыннан). – Казан: Татар. кит. нәшр., 2003. – 295 б.
2.	**Историческая фонетика родного (татарского) языка. Вокализм. Консонантизм**			
2.1	Система вокализма. Система консонантизма. Графика и орфография.	10	Изучение научной, учебно-методической и справочной литературы, подготовка к практическому занятию.	Хаков В. Татар әдәби теле тарихы. – Казан: Казан ун-ты нәшр., 1993. – 324 б.; Хаков В.Х. Тел – тарих көзгесе (Татар әдәби теленең үсеш тарихыннан). – Казан: Татар. кит. нәшр., 2003. – 295 б.
3.	**Историческая лексикология родного (татарского) языка**.			
3.1	Исторические изменения в лексике татарского языка	10	Изучение научной, учебно-методической и справочной литературы, подготовка к практическому занятию. Подготовка рефератов	Хаков В. Татар әдәби теле тарихы. – Казан: Казан ун-ты нәшр., 1993. – 324 б.; Хаков В.Х. Тел – тарих көзгесе (Татар әдәби теленең үсеш тарихыннан). – Казан: Татар. кит. нәшр., 2003. – 295 б.
4.	**Историческое словообразование татарского языка.** **Историческая морфология татарского языка.**			

4.1	Исторические изменения в словообразовании и морфологии татарского языка	12	Изучение научной, учебно-методической и справочной литературы, подготовка к практическому занятию. Подготовка рефератов	Хаков В. Татар әдәби теле тарихы. – Казан: Казан ун-ты нәшр., 1993. – 324 б.; Хаков В.Х. Тел – тарих көзгесе (Татар әдәби теленең үсеш тарихыннан). – Казан: Татар. кит. нәшр., 2003. – 295 б.
5.	**Исторический синтаксис татарского языка. Этимология.**			
5.1	Исторические изменения в синтаксической системе татарского языка. Этимология.	10	Изучение научной, учебно-методической и справочной литературы, подготовка к практическому занятию. Подготовка рефератов	Хаков В. Татар әдәби теле тарихы. – Казан: Казан ун-ты нәшр., 1993. – 324 б.; Хаков В.Х. Тел – тарих көзгесе (Татар әдәби теленең үсеш тарихыннан). – Казан: Татар. кит. нәшр., 2003. – 295 б.

6. Фонд оценочных средств для проведения промежуточной аттестации обучающихся по дисциплине (модулю)

6.1. Перечень компетенций с указанием этапов их формирования и описание показателей и критериев оценивания компетенций на различных этапах их формирования, описание шкал оценивания.

Планируемые результаты освоения образовательной программы	Этап	Показатели и критерии оценивания результатов обучения				Вид оценочного средства
1.	2.	3.				
		неуд.	удовл.	хорошо	отлично	
готовностью сознавать социальную значимость своей будущей профессии, обладать мотивацией к осуществлению профессиональной деятельности (ОПК -1)	1 этап: Знания основных теоретических понятий дисциплины и отличительных признаков языковой ситуации каждого периода истории татарского литературного языка с целью осуществления профессиональной деятельности.	Фрагментарные знания об основных теоретических понятиях дисциплины и отличительных признаках языковой ситуации каждого периода истории татарского литературного языка.	Общие, но не структурированные знания об основных теоретических понятиях дисциплины и отличительных признаках языковой ситуации каждого периода истории татарского литературного языка.	Сформированные, но содержащие отдельные пробелы знания об основных теоретических понятиях дисциплины и отличительных признаках языковой ситуации каждого периода истории татарского литературного языка.	Сформированные систематические знания об основных теоретических понятиях дисциплины и отличительных признакам языковой ситуации каждого периода истории татарского литературного языка.	Устный опрос
	2 этап: Умения видеть проявление общих закономерностей развития татарского литературного языка в отдельных произведениях каждого периода с целью осуществления профессиональной деятельности.	Частично усвоенное умение видеть проявление общих закономерностей развития татарского литературного языка в отдельных произведениях	В целом успешное, но не систематически осуществляемое умение видеть проявление общих закономерностей развития татарского литературного	В целом успешное, но не содержащее отдельные пробелы умения видеть проявление общих закономерностей развития татарского	Сформированное умение при решении видеть проявление общих закономерностей развития татарского литературного языка в отдельных произведениях	Тесты

		каждого периода	языка в отдельных произведениях каждого периода.	литературного языка в отдельных произведениях каждого периода	каждого периода	
	3 этап: Владения (навыки / опыт деятельности) навыками выполнения историко-лингвистического анализа литературных текстов разных эпох, стилей и жанров с целью осуществления профессиональной деятельности.	Фрагментарное применение навыков выполнения историко-лингвистического анализа литературных текстов разных эпох, стилей и жанров.	В целом успешное, но не систематическое применение навыков выполнения историко-лингвистического анализа литературных текстов разных эпох, стилей и жанров.	В целом успешное, но содержащее отдельные пробелы в выполнении историко-лингвистического анализа литературных текстов разных эпох, стилей и жанров.	Успешное применение навыков выполнения историко-лингвистического анализа литературных текстов разных эпох, стилей и жанров.	Контрольная работа
способностью осуществлять педагогическое сопровождение социализации и профессионального самоопределения обучающихся (ПК-5)	1 этап: Знания закономерностей исторического процесса формирования татарского литературного языка; методов выполнения научно-исследовательских работ в области истории татарского литературного языка	Фрагментарные знания о закономерностях исторического процесса формирования татарского литературного языка; о методах выполнения исследовательских работ в области истории татарского литературного языка	Общие, но не структурированные знания закономерностей исторического процесса формирования татарского литературного языка; методов выполнения научно-исследовательских работ в области истории татарского литературного языка	Сформированные, но содержащие отдельные пробелы в знания х закономерностей исторического процесса формирования татарского литературного языка; методов выполнения научно-исследовательских работ в области истории татарского литературного языка	Сформированные систематические знания о закономерностях исторического процесса формирования татарского литературного языка; методах выполнения научно-исследовательских работ в области истории татарского литературного языка	Устный опрос

	2 этап: Умения Использовать методы выполнения научно-исследовательских работ в области истории татарского литературного языка	Частично усвоенные методы выполнения научно-исследовательских работ в области истории татарского литературного языка	В целом успешное, но не систематическое умение использовать методы выполнения научно-исследовательских работ в области истории татарского литературного языка	В целом успешное, но содержащее незначительные ошибки в использовании методов выполнения научно-исследовательских работ в области истории татарского литературного языка	Умеет правильно использовать методы выполнения научно-исследовательских работ в области истории татарского литературного языка	тесты
	3 этап: Владения (навыки / опыт деятельности) навыками выполнения научно-исследовательских работ в области истории татарского литературного языка	Фрагментарное применение навыков в выполнении научно-исследовательских работ в области истории татарского литературного языка	В целом успешное, но не систематическое применение навыков выполнения научно-исследовательских работ в области истории татарского литературного языка	В целом успешное, но содержащее отдельные ошибки в выполнении научно-исследовательских работ в области истории татарского литературного языка	Успешное применение навыков выполнения научно-исследовательских работ в области истории татарского литературного языка	рефераты

6.2. Типовые контрольные задания или иные материалы, необходимые для оценки знаний, умений, навыков и (или) опыта деятельности, характеризующих этапы формирования компетенций в процессе освоения образовательной программы

Перечень вопросов к устному опросу

Перечень вопросов для оценки уровня сформированности компетенции **ОПК-1** на этапе «Знания»

1. Татар теле тарихы фәне. Бу курсның максаты, бурычлары.
2. Әдәби тел тарихы һәм җәмгыять тарихы арасында мөнәсәбәт.
3. Әдәби телнең язма һәм сөйләмә төрләре.
4. Әдәби тел һәм стильләр. Матур әдәбият стиле.
5. Иҗтимагый-публицистик стиль.
6. Фәнни стиль.
7. Хатлар стиле.
8. Төрки телләрнең һәм татар әдәби теле үсешенең чорларга бүленеше.
9. Борынгы төрки халыклар һәм аларның язма ядкарьләре.
10. Рун язмаларының теле.
11. Борынгы төрки телнең фонетик һәм орфографик үзенчәлекләре.
12. Борынгы һәм иске татар әдәби теленең барлыкка килүе өчен төп шартлар. Тел ситуациясе.
13. Татар әдәби теле һәм этногенез мәсьәләләре. Болгар һәм кыпчак теорияләре. Кыпчак-татар теориясе. Татар-монгол теориясе. Болгар-чуваш теорисе.
14. Борынгы әдәби язма телне һәм җанлы сөйләм үзенчәлекләрен чагылдыруда глоссарийларның роле.
15. Исемнәргә яңа мәгънә бирүче морфемаларның үсеше.
16. Килеш, сан, тартым категориясе белән бәйләнешле үзгәрешләр.
17. Сыйфат ясаучы кушымчалар.
18. Фигыль сүз төркеменә караган үзгәрешләр.
19. XIX гасырда әдәби телнең торышы, аның традицияләре.
20. XIX йөздә татар әдәби теле һәм матур әдәбият теленең үсеше.
21. XIX йөздә поэзия теле.
22. Проза теле, аның үзенчәлекләре.
23. Драматургия стиле формалашу.
24. XX гасыр башында әдәби телдәге үзгәрешләр.
25. Әдәби телдәге агымнар.
26. Совет чорында татар тел гыйлеменең үсеше
27. Татар телен гамәлгә кую мәсьәләсе.
28. Татар тел белеменең 20-30нче елларда үсеш һәм уку йортларында телне гамәлгә кую мәсьәләләре.
29. Революциядән соңгы әдәби телнең лексик нормалары.
30. Совет чоры әдәби теле лексикасында үзгәрешләр
31. Гади сөйләм үзенчәлекләреннән файдалану.
32. Сүзләрнең мәгънәсе белән бәйле үзгәрешләр.
33. Функциональ стильләрнең лексик яктан баюы.
34. Әдәби телдә фонетик нормаларның үсеше.
35. Грамматик категорияләрнең һәм стилистик нормаларның үсеше.
36. Әдәби теленең стилистик системасы үсешендә төп тенденцияләр.

Тестовые задания

Тестовые задания для оценки уровня сформированности компетенции **ОПК-1** на этапе «Умения»

1.Татар әдәби тел тарихы фәне XX гасырның
а) 30-40 елларында
б) 40-50 елларында
в) 60-70 елларында
г) 80-90 елларында формалаша

2. Тарихи грамматика тармагы телнең үсештәге
а) фонетик төзелешен
б) лексикасын
в) грамматик төзелешен
г) фонетик һәм грамматик төзелешен өйрәнә

3.Әдәби тел тарихы фәне
а) әдәби телнең барлыкка килүен
б) әдәби телнең үсү кануннарын
в) телнең барлыкка килү һәм үсү үзенчәлекләрен

4. Әдәби тел ул –
а) гомумхалык сөйләме теле
б) халык авыз иҗаты әсәрләре теле
в) бер телдә сөйләшүче халыкның теле
г) югарыда саналганнарның барысы да

5. Милли тел ул –
а) милләтнең аралашуына хезмәт итәрдәй барлык тел күренешләре
б) җирле сөйләм үзенчәлекләре генә керә
в) гади сөйләм сүзләре генә керә
г) әдәби телгә кермәгән лексик-семантик, грамматик формалар керә.

6. Әдәби телнең үсеше һәм үзгәреше
а) эчке (лингвистик) факторларга гына бәйле
б) тышкы (социологик) факторларга бәйле
в) эчке һәм тышкы фактоларга бәйле

7. Эчке (лингвистик) факторларга
а) телгә башка чит теллəрдән сүзләр кабул итү
б) төрки кабиләләр һәм халыклар белән аралашуы нәтиҗәсе

8. Рәсми-канцелярия стиленә хас үзенчәлекләр
а) сүзләрнең күчерелмә мәгънәдә кулланылуы
б) чынбарлыктагы күренешләрне сурәтләү
в) документальлек, трафаретлык, традицион формалар
г) төрле элемтәләр, мөнәсәбәтләрне белдерү өчен кулланыла

9. Фәнни стильгә хас үзенчәлекләргә

а) сурәтләү-тасвирлау алымнарын куллану
б) төрле мөнәсәбәтләрне, элемтәләрне чагылдыру
в) атамалар, терминнар куллану
10. Татар әдәби теле тарихы үсешенең этаплары ничәү?
а) 4 б) 5 в) 6 г) 7

11. Татар әдәби теле тарихы үсешенең этаплары дөрес күрсәтелгән рәтне күрсәт
а) 1. Идел буе төркисе һәм борынгы татар әдәби теленең барлыкка килү һәм үсә башлау чоры; 2. Элгәреге (иске) татар әдәби теленең үсү чоры; 3 иске татар әдәби теленең нормалашып җитү чоры; 4. татар милли әдәби теленең үсеше өчен хәзерлек чоры; 5. татар милли әдәби теленең нормалашу һәм үсеш чоры; 6. XX гасыр әдәби теле.
б) 1. Идел буе төркисе һәм борынгы татар әдәби теленең барлыкка килү һәм үсә башлау чоры; 2 иске татар әдәби теленең нормалашып җитү чоры; 3. татар милли әдәби теленең үсеше өчен хәзерлек чоры; 4. Элгәреге (иске) татар әдәби теленең үсү чоры; 5. татар милли әдәби теленең нормалашу һәм үсеш чоры; 6. XX гасыр әдәби теле.

12. Татар телен кыпчак теленә якынайткан үзенчәлекләрне күрсәтергә
а) тартык ж, фонемасының актив булуы, палаталь парлы тартыкларның булуы, аваз күчешләре
б) сүз башында й авазының кулланылуы, сүзнең беренче һәм аннан соңгы иҗекләрендә ы, и, у, ү сузыкларының таррак әйтелүе, интервокаль позициядә тартыкларның яңгыралашуы, сүз ахырында кайбер авазларның әйтелмәве, дифтонгларның кулланылуы.

13. Борынгы татар теленең үсеп китү чоры
а) Болгар дәүләте чоры
б) Алтын Урда ханлыгы чоры
в) Казан ханлыгы чоры белән бәйле

14. Борынгы төрки телдә сузык авазларының саны
а) 6 б) 7 в) 8 г) 9

15. Болгар чоры әсәрләргә
а) “Мәхәббәтнамә”, “Гөлестан бит-төрки”, “Җөмҗөмә Солтан” һ.б.
б) “Кыйссаи Йосыф”, Кисекбаш китабы, Бәдавам китабы һ.б
в) “Төхфәи мәрдан”, “Нуры содур” һ.б. карый

16. Татар милли әдәби теле барлыкка килүе өчен алшартларга
а) татар халкының бер территориядә яшәве
б) татар халкының үзләшкән дәүләт составында яшәве
в) элекке традицияләрнең дәвам итүе
г) саналганнарның барысы да

17. Милли әдәби тел үсешендәге төп кануннарга нәрсәләр карый?
а) әдәби телнең халык сөйләү теле нормаларына нигезләнүе
б) әдәби телнең үсешендә диалектларның роле
в) әдәби телнең нормалары тотрыклы, киң халык массасы өчен бердәм һәм уртак булу
г) стильләрнең үсеше һәм нормалашуы
д) саналганнарның барысы да

18. Татар әдәби теле тарихында өч стиль системасы кем тарафыннан беренче тапкыр билгеләнә?
а) К.Насыйри
б) Н.Ф. Кабанов
в) С. Кукляшев
г) М.Иванов

19. Китап теле, язма тел белән бәйләнешле үзенчәлекләр
а) югары стильгә хас
б) урта стильгә хас
в) түбән стильгә хас

20. Халыкның җанлы сөйләм белән бәйләнешле тел үзенчәлекләре
а) югары стильгә
б) урта стильгә хас
в) түбән стильгә хас

21. Төрки телләр тарихында өч стиль системасы үсешен ничә чорга бүлеп өйрәнәләр?
а) 2 б) 3 в) 4 г) 5

22. "Кыйссаи Йосыф", "Төхфәи Мәрдан", "Нуры содур" әсәрләренә кайсы стиль үзенчәлекләре хас?
а) югары стильгә
б) урта стильгә хас
в) түбән стильгә хас

23. Яңа чор әдәби телнең фонетик, лексик, грамматик яктан тотрыклы әдәби нормаларга күчү процессы
а) диалектлар җирлегендә бара
б) халык сөйләү теле җирлегендә бара

24. Әдәби тел нормаларының үсүенә китергән үзенчәлекләр
а) нәшрият, басу эшенең киңәюе
б) фәнни, публицистик әсәрләренең чыгарылуы
в) татар халкының тарихы, мәдәнияте, этнографиясе өйрәнелә башлау
г) саналганнарның барысы да карый

25. Әдәби телләр үсеше төп ничә чорга бүлеп карала?
а) 2 б) 3 в) 4 г) 5

Контрольная работа для оценки уровня сформированности компетенции ОПК-1 на этапе «Владения»

Контрольная работа

1 нче бирем

1. Кол Галинең «Кыйссаи Йосыф» поэмасының тел-стиль үзенчәлекләре белән танышыгыз.

2. Бу әсәрнең тел-стиль үзенчәлекләрен тикшерүгә багышланган хезмәтләрне күрсәтегез.

3. Текстка тарихи-грамматик анализ ясагыз, хәзер искергән формаларны татар телендәге диалектлар белән чагыштырыгыз һәм аларга аңлатма бирегез.

Ул қолы учсуз сатыйн алдачи сән
Аны сатыб үкүш ниғмәт булдачи сән
Мөлек вә дәүләт ийәси булдачи сән
Ул сәбәбдән үкүш рахәт күрнүр имди…
Малик әйдер бу қолмыдыр бәйан әйләң
Нә мәгнәдин сатарсыз аны сөйләң
Нә сәч қылды нишә качди дугры сөләң
Гаклы күрке сездән даџы артық имди
Анлар әйдер һич гөм ансыз байық қолдыр
Қолымызның үч дөрлү ғәйбе вардыр
Уғрыдыр йаланчидыр қачқучидыр
Бу үч дөрлү ғәйбе берлә алғыл имди

«Кыйсса-и Йосыф» (Казан,1893, 22, 27 б.).

2 нчы бирем. Сораулар буенча әңгәмә: 1) XII-XIII гасырларда иҗат ителгән ядкарьларне санап күрсәтегез. Стиль үзенчәлекләренә карап аларны төркемләп чыгыгыз. Ул чорда әдәби телдә нинди стильләрне дифференцияләп була? 2) XIII гасырда төзелгән нинди сүзлекне беләсез, әдәби тел нормаларын үстерүдә ул нинди урын тота? Андагы лексик хәзинәгә анализ ясагыз. 3) *Алып, арыслан, әл, үкүш* сүзләренә лексик-семантик һәм этимологик анализ ясагыз. 4) *Һиммәт, фәригъ, рәва, мәлик, камуг, гокъба, гыймарәт, мәнзил* сүзләренә аңлатма бирегез, ул сүзләрнең тарихи чыганагын күрсәтегез.

3 нче бирем. а) *йитте, йигел, йимеш, йиң* сүзләренең генетик чыганагы берме? Шуны аңлатып бирегез. б) *Йимеш* сүзенә этимологик анализ ясагыз.

- *Заһид йитте бичин бағына тәмам.*
- *Төрлүк йимеш килтереп, йигел- тиде.*
- *Кәрәгенчә сән йимеш алғыл тиде.*
- *Йимеш илә, йиң, итәген тултырып.*

Мөхәммәдьяр. «Төхфәи мәрдан», 1539 ел.

4 нче бирем. XVI йөздә иҗат ителгән әсәрләрдә әдәби тел белән халык теле арасындагы мөнәсәбәтне аңлатыгыз. Хәзерге телдә диалекталь булган сүзләрне күрсәтегез.

Өй мөйешендә иске мамыкны алып
Ул кичә игәреп киләпкә сарып
Таң йаруғач иргә бирде сатмаға
Көндәге ғадәтчә тәғам алып кайтмаға.

Мөхәммәдьяр. «Төхфәи мәрдан», 1539 ел.

5 нче бирем. Түбәндәге сорауларга җавап бирегез: 1) *Тары, тун* сүзләренең борынгы телдә нинди мәгънәләре булган?

2) Телнең тарихи үсешендә фонетик тәңгәллекләр мәгънә үзгәрешенә китерәме? Шуны *бавыр//бәгырь, аяк//азак, буй//бот* сүзләре мисалында аңлатыгыз.

6 нчы бирем. Текстка стилистик анализ ясагыз: 1) Бу өзекләр нинди стильне чагылдыра һәм аларда нинди сурәтләү чаралары бар?

2) Борынгы грамматик формаларны аңлатып бирегез.

1. *Ғадел берлә бу җиһан мәғмур ирер*
Ғадел берлә уш җиһан пор нур ирер
Ғадел булыр барча эш башы белең
Ғадел берлә даимә бәс эш кылың

2. *Сабыр бабын қылайым сезгә бәйән*
Сабыр итеңез барча эшдә һәр заман
Сабыр қылмақ иргә ирер хуш һөнәр
Сабыр қылған кешене тәңре үгәр

3. *Ғафу бөстанының и таза гөле*
Қаршыңызда сайрап уш тел былбылы
Ғафу бабын имдиқ хуш раушан итәр
Сүзләрене күңелләр гөлшан итәр

4. *Йөзе балқырди бу қызның нур тик*
Оҗмахдин йаңы чыққан хур тик

Мөхәммәдьяр. « Нуры содур», 1542 ел.

7 нче бирем. Казан ханлыгы чорында рәсми-канцелярия, дипломатия стилен чагылдырган эш кәгазьләрен күрсәтегез. «Ибраһим хан йарлыгы»нда иске татар теле сүзләрен һәм формаларын табыгыз, аларга аңлатма бирегез.

*Ибраһим ханымыз Сөйүрғал сүзүм Ходай ризаси үчүн Мөхәммәд рәсулуллаһ шәфәгати үчүн бу үксүз уғлу ул тул хатунниң азат тархан булсун тидүк. Бу азад йибәргән кем ирсәләрниң ати башлығ Гөлбостан хатун уғли Мөхәммәд Ғазиз хан Наиб шаһ нәсәбе Җанәкә солтан Бу атлы кем ирсәләрни азад йибәрүлди Тәқи Хуш килди атлиғ чурасин бергә булсун тидүк Вә тәқи Мөхәммәд Ғазизның ийәси сөйүрғаб биргән бу ики тамға урманин сөйүрғаб ил ағалари берлә ирақта сөйүрғадуқ Булардин билгүсиз кем-кем ирсә урманларүнә йүрүмасунлар игин саба сурса хәзре анбар алалмасунлар булырга күч берлә қунақ қундурмасуннар тархан илчи улағ алмақ тутмасунлар. (*XVI йөз)

Перечень вопросов для оценки уровня сформированности компетенции ПК-5 на этапе «Знания»

Перечень вопросов для устного опроса

1. XIX гасырда әдәби телнең торышы, аның традицияләре.
2. XIX йөздә татар әдәби теле һәм матур әдәбият теленең үсеше.
3. XIX йөздә поэзия теле.
4. Проза теле, аның үзенчәлекләре.
5. Драматургия стиле формалашу.
6. XX гасыр башында әдәби телдәге үзгәрешләр.
7. Әдәби телдәге агымнар.
8. Совет чорында татар тел гыйлеменең үсеше
9. Татар телен гамәлгә кую мәсьәләсе.

10. Татар тел белеменең 20-30нче елларда үсеш һәм уку йортларында телне гамәлгә кую мәсьәләләре.
11. Революциядән соңгы әдәби телнең лексик нормалары.
12. Совет чоры әдәби теле лексикасында үзгәрешләр
13. Гади сөйләм үзенчәлекләреннән файдалану.
14. Сүзләрнең мәгънәсе белән бәйле үзгәрешләр.
15. Функциональ стильләрнең лексик яктан баюы.
16. Әдәби телдә фонетик нормаларның үсеше.
17. Грамматик категорияләрнең һәм стилистик нормаларның үсеше.
18. Әдәби теленең стилистик системасы үсешендә төп тенденцияләр.

Тестовые задания для оценки уровня сформированности компетенции ПК-5 на этапе «Умения»

1. Татар теленең беренче грамматикалары ничәнче йөздә басылып чыга?
а) XV йөзләрдә
б) XVI йөз ахыры
в) XVII йөз ахыры
г) XVIII йөздә

2. XVIII йөздә басылган “Татар грамматикасы”, “Русча-татарча сүзлек”ләрнең авторы кем?
а) Сәгыйть Хәлфин
б) Ибраһим Хәлфин
в) М.Иванов
г) С.Кукляшев

3. XVIII-XIX йөзләрдә басылып чыккан матур әдәбият әсәрләренең теленә хас үзенчәлекләргә
а) халык теленә якынайтып язылу
б) киң халык массасына аңлашылмаган сүзләр белән иҗат итү

4. 1872 елда фәнни мәгълүматларын эченә алган “Белек” китабының авторы
а) К.Насыйри
б) М.Мәхмүдов
в) Г.Ваһапов
г) В.В.Радлов

5. XIX йөздә функциональ стильләрдә үсеш алган үзенчәлекләргә
а) лексик яктан бай мәгънә төсмерләренең кулланылуы
б) фунциональ стильләргә хас махсус лексик катламнарның бүленеп чыгуы
в) синонимик сүзләрнең киң кулланылуы
г) саналганнарның барысы да

6. XIX йөз матур әдәбият әсәрләре телендәге үзгәрешләр белән бәйле үзенчәлекләргә
а) татар халкы арасында мәгърифәтчелек хәрәкәтенең киң җәелүе
б) фән-культура өлкәсендәге күтәрелеш процессы
в) яңа иҗтимагый мөнәсәбәтләрнең барлыкка килүе
г) саналганнарның барысы белән дә бәйле

7. XIX йөз матур әдәбият теленә хас үзенчәлекләргә
а) алынма сүзләрнең кулланылу сферасы үзгәрүе
б) иҗтимагый-сәяси, фәнни-техник төшенчәләрне белдерүче яңа сүзләр керүе
в) әдәби телнең язма һәм сөйләмә формалары арасындагы аерма кимү
г) саналганнарның барысы да

8. "Общая грамматика турецко-татарского языка" (1839, 1846), хезмәтнең авторы
а) И.Гигантов
б) А.Троянский
в) М.Казыймбәк
г) С.Хәлфин

9. XIX йөз күренекле мәгърифәтчелек тарихчы-философ, иран-гарәп культурасын, көнчыгыш телләрен яхшы белгән галим
а) Мирза Казыймбәк
б) Шиһабетдин Мәрҗәни
в) Сәгыйть Хәлфин
г) Каюм Насыйри

10. Түбәндәге хезмәтләрнең авторын билгеләгез
"Ләһҗәи татари" сүзлеге, "Краткая татарская грамматика, изложенная в примерах", ""Әнмүзәҗ".
а) Александр Троянский
б) Каюм Насыйри
в) Мартиньян Иванов
г) Мөхәмәтгали Мәхмүдов

11. XX йөз башы татар милли әдәби теленең нормалары ныгуга китергән шартлар
а) нәшрият эшенең киңәюе
б) яңача мәктәп-мәдрәсәләр төзелү
в) аерым фәннәр буенча дәреслек, кулланмалар басылуы, күптөрле газета-журналларның чыгуы
г) татар халкының теле, әдәбияты, мәдәнияте, этнографиясе өйрәнелүе
д) саналганнарның барысы да

12. Ислам дине аша татар теленә кергән гарәп-фарсы сүзләренең, әдәби телнең гарәп, фарсы теленә нигезләнергә тиешлелеген яклаучыларны
а) төрекчеләр
б) гарәпчеләр
в) пуристлар

13. Әдәби телдә төрекчелек агымын яклаучылар
а) И.Гаспринский, М.Бигиев
б) Г.Тукай, Ә.Урманчеев
в) К.Камал, Ш.Мөхәммәдиев
г) Г.Ибраһимов, Ф.Әмирхан

14. "Татар имлясы", "Татар сарыфы", "Татар нәхүе" исемле татар тел беленмәнең мөһим мәсәләләренә багышланган хезмәтләрнең авторын билгеләгез
а) Г.Алпаров

б) Һ.Максуди
в) Г.Тукай
г) Г.Ибраһимов

15. Татарстанда беренче гыйльми оешма – Гыйльми һәйәт (фәнни коллегия) оешкан ел
а) 1917 елда
б) 1918 елда
в) 1920 елда
г) 1921 елда

16. Татарстанда татар телен гамәлгә кую турында декрет кабул ителгән ел
а) 1920 елда
б) 1921 елның 25 июнендә
в) 1922 елда
г) 1923 елда

17. Татар телен Татарстан территориясендә рус теле белән беррәттән бертигез хокукта йөртү турында декрет кайчан кабул ителә?
а) 1920 елда
б) 1921 елда
в) 1922 елда
г) 1923 елда

18. Татарстан үзәк Башкарма Комитеты тарафыннан Татрстанның барлык урта, югары һәм профессиональ-техник уку йортында татар тел укыту турында карар кабул ителгән ел
а) 1920 елның 19 декабре
б) 1922 елның 8 мае
в) 1921 ел
г) 1923 ел

19. Татар телен гамәлгә кую Үзәк Комиссиясе милли кадрлар хәзерләү буенча курслар оештырган ел
а) 1920 ел
б) 1921 ел
в) 1922
г) 1923 ел

20. Халык сөйләмен әдәби тел дәрәҗәсенә күтәрүче шартларны билгеләргә
а) язу-алфавит, фонетика, лексика һәм грамматика белән бәйләнешле мәсьәләләрне хәл итү
б) әдәби тел нормаларын гамәлләштерү
в) аерым фәннәргә караган төгәл норматив атамалар булдыру
г) саналганнарның барысы да

21. Уфа шәһәрендә татар теленең лексик нормаларын хәл итү буенча махсус комиссия төзелгән елны күрсәтегез
а) 1920 ел
б) 1921 ел
в) 1922
г) 1923 ел

22. Дөрес әйтелеш һәм язылыш кагыйдәләрен тәртипкә китерү буенча Гыйльми үзәк каршында махсус комиссия төзелгән ел
а) 1920 ел
б) 1921 ел
в) 1922
г) 1925 ел

23. Беренче Бөтенсоюз тюркология съезды үткәрелгән ел
а) 1924 ел
б) 1926 елның феврале
в) 1925
г) 1926 елның апреле

24. Татарларда “Яңалиф” графикасы файдаланылган вакыт
а) XIX гасыр
б) 1905-1917 нче еллар
в)1927-1939 нчы еллар
г) 1999 ел

25. Татарларны кириллица язуына күчергән ел
а) 1917 ел
б) 1927 ел
в) 1939 ел
г) 1957 ел

Рефераты для оценки уровня сформированности компетенции ПК-5 на этапе «Владения»

Темы рефератов

1. Кол Галинең “Кыйссаи Йосыф” поэмасы һәм аның тел-стиль үзенчәлекләре
2. Харәзминең “Мәхәббәтнамә” әсәре һәм аның тел-стиль үзенчәлекләре.
3. Котбның “Хөсрәү вә Ширин” поэмасы һәм аның тел-стиль үзенчәлекләре.
4. С.Сараиның “Гөлстан бит-төрки” әсәренең теле.
5. Мөхәммәдъяр әсәрләренең тел-стиль үзенчәлекләре.
6. Татар милли әдәби телендә вокализм, андагы тарихи үзгәрешләр.
7. Татар милли әдәби телендә консонантизм, андагы үзгәрешләр.
8. XIX гасырларда поэзия теле (Ә.Каргалый, Һ.Салихов, Ш.Зәки, Г.Чокрый, Акмулла, Г.Кандалый, Баһави һ.б.).
9. XIX гасырда проза теле (К.Насыйри, М.Акъегет, З.Бигиев һ.б.).
10. XIX гасырда драматургия стиле формалашу.
11. Мирза Казыймбәк грамматикасында татар теле мәсьәләләре.
12. Татар әдәби телен һәм фәнни стильне үстерүдә Ш.Мәрҗанинең тоткан урыны.
13. К.Насыйриның татар тел белемен һәм әдәби телне үстерүдәге эшчәнлеге.
14. Татар әдәби телен үстерүдә Г. Тукайның роле.
15. Ф.Әмирханның татар әдәби телен үстерүдә тоткан урыны.
16. Г.Исхакыйның татар милли әдәби телен үстерүдәге эшчәнлеге.
17. Г.Ибраһимовның татар тел белемен һәм әдәби телне үстерүдәге роле.
18. Г.Коләхметовның әдәби телне үстерү өлкәсендәге эшчәнлеге.

19. Ш.Бабичның шигъри теле.
20. Татар тел белеменең 20-30 нчы елларда үсеше һәм уку йортларында телне гамәлгә кую мәсьәләләре.
21. Әдәби телнең стилистик системасы үсешендә төп тенденцияләр

Перечень вопросов к зачету

1. Әдәби тел тарихы фәне турында төшенчә. Әдәби тел тарихы һәм җәмгыять тарихы арасында мөнәсәбәт.
2. Әдәби телнең язма һәм сөйләмә төрләре.
3. Әдәби тел һәм стильләр.
4. Төрки телләрнең һәм татар әдәби теленең үсешен чорларга бүлү мәсьәләсе.
5. Идел буе төрки язма теле һәм иске татар әдәби теленең барлыкка килү һәм үсеш чоры.
6. Татар әдәби теле һәм этногенез мәсьәләләре. Болгар һәм кыпчак теорияләре.
7. Кол Галинең «Кыйссаи Йосыф» поэмасы, аның тел-стиль үзенчәлекләре.
8. Алтын Урда хакимияте чорында татар әдәби теленең торышы (XIII гасырның икенче яртысы – XV гасырның беренче чиреге).
9. XIII-XIV гасыр язма ядкарьләре һәм аларның теле. «Мәхәббәтнамә» әсәре, аның тел-стиль үзенчәлекләре.
10. Котбның «Хөсрәү вә Ширин» поэмасы, аның тел-стиль үзенчәлекләре.
11. «Гөлстан бит-төрки» әсәренең тел-стиль үзенчәлекләре.
12. Казан ханлыгы чорында татар әдәби теленең торышы (XV гасырның утызынчы елларыннан XVI йөз урталарына кадәр).
13. XV-XVI гасырларда матур әдәбият теле. Мөхәммәдьяр Мәхмүд углы әсәрләре. Тел-стиль үзенчәлекләре.
14. Казан ханлыгы чорында рәсми канцелярия һәм дипломатия стиле.
15. Казан ханлыгы чорында фәнни стильнең торышы.
16. Татар әдәби теленең нормалары һәм үсеш кануннары.
17. Әдәби телнең үсешендә диалектларның роле.
18. Әдәби тел һәм стильләр мәсьәләсе.
19. Татар әдәби теле тарихында өч стиль системасы. Югары стиль. Урта стиль. Түбән стиль.
20. Татар әдәби телендә вокализм (сузыклар системасы).
21. Татар әдәби телендә консонантизм (тартыклар системасы) өлкәсендәге үзгәрешләр.
22. Лексик яктан татар әдәби теленең тарихи җирлеге.
23. Сүзләрнең тарихи үсеше.
24. Әдәби телдә күпмәгънәле (полисемик) сүзләрнең барлыкка килүе.
25. Мәгънәләре бер-берсеннән ераклашкан аваздаш сүзләрнең (омонимнарның) үсеше.
26. Мәгънәдәш сүзләр (синонимнарның) кулланылышы.
27. Әдәби телдә алынма сүзләрнең тоткан урыны. Гарәп-фарсы, Көнбатыш Европа һәм рус телләреннән кергән алынма лексика.
28. Гади сөйләм сүзләренең кулланылышы.
29. Әдәби телдә морфологик нормаларның тарихи үсеше. Исем сүз төркеме һәм аның килеш, сан, тартым категориясе белән бәйләнешле үзгәрешләр.
30. Фигыль сүз төркеменә караган үзгәрешләр.
31. Рәвешләр һәм ярдәмлек сүзләрдәге үзгәрешләр.
32. XIX гасырда әдәби телнең торышы, аның традицияләре.
33. К.Насыйриның татар тел белемен һәм әдәби телне үстерүдәге эшчәнлеге.

34. Х.Насыйриянең тел белеменә караган хезмәтләре.
35. Татар әдәби телен һәм фәнни стильне үстерүдә Ш.Мәрҗәнинең роле.
36. XIX йөздә татар әдәби теле һәм матур әдәбият теленең үсеше.
37. XIX гасырда поэзия теле. Һ.Салихов, Ш.Зәки, Г.Чокрый поэзиясенең теле.
38. Акмулла поэзиясенең тел-стиль үзенчәлекләре.
39. Г.Кандалыйның татар поэзия телен үстерүдә тоткан урыны.
40. Баһавиның «Бүз егет» дастанының тел-стиль үзенчәлекләре.
41. Ә.Уразаев-Кормаши әсәрләренең тел-стиль үзенчәлекләре.
42. XIX гасырда проза теленең үсеше. К.Насыйри әсәрләренең тел-стиль үзенчәлекләре.
43. М.Акъегетнең «Хисаметдин Менла» повестенең тел-стиль үзенчәлекләре.
44. З.Бигиев әсәрләренең тел-стиль үзенчәлекләре. «Өлүф яки гүзәл кыз Хәдичә» (1887), «Гөнаһе кәбаир» (1890) әсәрләре.
45. XIX йөздә драматургия теленең үсеше.
46. XX гасыр башы татар әдәби теле, андагы үзгәрешләр.
47. Татар әдәби телен үстерүдә Г.Тукайның роле.
48. Г.Тукайның тел осталыгы.
49. Г.Тукайның публицистик стильне үстерүдә эшчәнлеге.
50. Ф.Әмирханның татар әдәби телен үстерүдәге роле.
51. Г.Коләхмәтовның әдәби телне үстерү өлкәсендә эшчәнлеге.
52. Г.Ибраһимовның татар тел белемен һәм әдәби телне үстерүдәге роле.
53. Г.Исхакыйның татар милли әдәби телен үстерүдәге эшчәнлеге.
54. Совет чорында татар тел гыйлеменең һәм әдәби теленең үсеше, аны гамәлгә кую.
55. 20-30 елларда татар тел белеменең үсеше һәм уку йортларында телне гамәлгә кую мәсьәләләре.
56. Революциядән соңгы әдәби телнең лексик нормаларының үсеше.
57. Функциональ стильләрнең лексик яктан баюы.
58. Әдәби телдә фонетик нормаларның үсеше.

6.3. Методические материалы, определяющие процедуры оценивания знаний, умений, навыков и (или) опыта деятельности, характеризующих этапы формирования компетенций

Виды учебной деятельности студентов	Балл за конкретное задание	Число заданий за семестр	Баллы	
			Минимальный	**Максимальный**
Модуль 1.				**50**
Текущий контроль				**25**
1. Аудиторная работа. - устный опрос на семинарах; - выступление с докладами по теме занятия.	2 5	5 1	0 0	10 5
2. Самостоятельная работа. - подготовка рефератов; - подготовка к устному опросу и ответам на теоретический вопрос.	5 5	1 1	0 0	5 5
Рубежный контроль				**25**
1. Тестовый контроль	0,5	20	0	10
2. Письменная контрольная работа	5	3	0	15
Модуль 2.				**50**
Текущий контроль				**25**
1. Аудиторная работа. - устный опрос на семинарах; - выступление с докладами по теме	5 5	2 1	0 0	10 5

занятия.				
2. Самостоятельная работа. - подготовка к практическим занятиям; - подготовка рефератов.	2,5 5	2 1	0 0	5 5
Рубежный контроль				**25**
1. Тестовый контроль	0,5	30	0	15
2. Письменная контрольная работа	5	2	0	10
Поощрительные баллы				
1. Участие на конференциях	2	2	0	4
2. Публикация статей	6	1	0	6
Посещаемость (баллы вычитаются из общей суммы набранных баллов)				
1. Посещение лекционных занятий			0	- 6
2. Посещение практических (семинарских, лабораторных занятий)			0	–10
Итоговый контроль				
1. Зачет				

Объем и уровень сформированности компетенций целиком или на различных этапах у обучающихся оцениваются по результатам текущего контроля количественной оценкой, выраженной в рейтинговых баллах. Оценке подлежит каждое контрольное мероприятие.

При оценивании сформированности компетенций применяется четырехуровневая шкала «неудовлетворительно», «удовлетворительно», «хорошо», «отлично».

Максимальный балл по каждому виду оценочного средства определяется в рейтинг-плане и выражает полное (100%) освоение компетенции.

Уровень сформированности компетенции «хорошо» устанавливается в случае, когда объем выполненных заданий соответствующего оценочного средства составляет 80 - 100%; «удовлетворительно» – выполнено 40 - 80%; «неудовлетворительно» – выполнено 0 - 40%

Рейтинговый балл за выполнение части или полного объема заданий соответствующего оценочного средства выставляется по формуле:

$$\text{Рейтинговый балл} = k \times \text{Максимальный балл},$$

где k = 0,2 при уровне освоения «неудовлетворительно», k = 0,4 при уровне освоения «удовлетворительно», k = 0,8 при уровне освоения «хорошо» и k = 1 при уровне освоения «отлично».

Оценка на этапе промежуточной аттестации выставляется согласно Положению о модульно-рейтинговой системе обучения и оценки успеваемости студентов БашГУ:

На зачете выставляется оценка:

• зачтено - при накоплении от 60 до 110 рейтинговых баллов (включая 10 поощрительных баллов),

• не зачтено - при накоплении от 0 до 59 рейтинговых баллов.

7. Учебно-методическое и информационное обеспечение дисциплины (модуля)

7.1. Перечень основной и дополнительной учебной литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля)

Основная учебная литература:

1. Габбасова Г.З. Татар теле тарихы: Программа и методические указания. – Стерлитамак: Изд-во СГПА, 2008. – 39 с. (10 экз)
2. Хаков В. Татар әдәби теле тарихы. – Казан: Казан ун-ты нәшр., 1993. – 324 б. (14 экз)
3. Хаков В.Х. Тел – тарих көзгесе (Татар әдәби теленең үсеш тарихыннан). – Казан: Татар. кит. нәшр., 2003. – 295 б. (22 экз.)

Дополнительная учебная литература:

1. Татар әдәби теле тарихы (XIII – XX гасыр). / И.Б. Бәширова, Ф.Ш. Нуриева, Э.Х. Кадыйрова; фәнни ред. Ф.М. Хисамова. – Казан: ТӘҺСИ, 2015. – I т.: Фонетика. Графика: язма традицияләр, норма һәм вариантлылык. – 696 б. (5 экз.).
2. Зәкиев М.З. Төрки-татар этногенезы. – М.: Инсан, ДФК, 1998. – 624 б. (3 экз.).

7.2. Перечень ресурсов информационно-телекоммуникационной сети «Интернет» (далее - сеть «Интернет»), необходимых для освоения дисциплины (модуля)

№	Наименование документа с указанием реквизитов	Срок действия документа
1.	Электронно-библиотечная система ZNANIUM.COM, договор с ООО «ЗНАНИУМ» № 3151эбс от 31.05.2018	С 02.06.2018 по 01.06.2019
2.	Электронно-библиотечная система «ЭБС ЮРАЙТ» (коллекция книг для СПО), договор от 31.05.2018.	С 02.06.2018 по 01.06.2019
3.	Электронно-библиотечная система «Университетская библиотека online», договор с ООО «Нексмедиа» № 847 от 03.09.2018	С 01.10.2018 по 30.09.2019
4.	Электронно-библиотечная система издательства «Лань», договор с ООО «Издательство «Лань» № 848 от 03.09.2018	С 01.10.208 по 30.09.2019
5.	База данных периодических изданий (на платформе East View EBSCO), договор с ООО «ИВИС» № 133-П 1650 от 03.07.2018	С 01.07.2018 по 30.06.2019
6.	База данных периодических изданий на платформе Научной электронной библиотеки (eLibrary), Договор с ООО «РУНЭБ» № 1256 от 13.12.2017	С 01.01.2017 по 31.12.2018
7.	Электронная база данных диссертаций РГБ, Договор с ФГБУ «РГБ» № 095/04/0220 от 6 дек. 2017 г.	С 06.12.2017 по 07.12.2018
8.	Национальная электронная библиотека, Договор с ФГБУ «РГБ» № 101/НЭБ/1438 от 13 апр. 2016 г.	Бессрочный
9.	Электронно-библиотечная система «ЭБ БашГУ», договор с ООО «Открытые библиотечные системы» № 095 от 01.09.2014	Бессрочный

№	Адрес (URL)	Описание страницы
1.	http://www.antat.ru/ru/tatzet/	Татарский язык: большой электронный свод используется для лекционных и практических занятий
2.	http://www.turcologica.org/home	Журнал «Российская тюркология» используется для лекционных и практических занятий.

7.3. Перечень информационных технологий, используемых при осуществлении образовательного процесса по дисциплине (модулю), включая перечень программного обеспечения и информационных справочных систем (при необходимости)

Наименование программного обеспечения
Office Standard 2007 Russian OpenLicensePack NoLevel Acdmc – 200 / ООО «Общество информационных технологий». Государственный контракт №13 от 06.05.2009, 137 / ЗАО «СофтЛайн Трейд». Государственный контракт от 18.03.2008
Windows 7 Professional Не ограничено на 3 года/ Microsoft Imagine. Подписка №8001361124 от 04.10.2017 г.

8. Методические указания для обучающихся по освоению дисциплины (модуля)

Вид учебных занятий	**Организация деятельности обучающегося**
Лекция	Написание конспекта лекций: кратко, схематично, последовательно фиксировать основные положения, выводы, формулировки, обобщения; помечать важные мысли, выделять ключевые слова, термины. Проверка терминов, понятий с помощью энциклопедий, словарей, справочников с выписыванием толкований в тетрадь. Обозначить вопросы, термины, материал, который вызывает трудности, пометить и попытаться найти ответ в рекомендуемой литературе. Если самостоятельно не удается разобраться в материале, необходимо сформулировать вопрос и задать преподавателю на консультации, на практическом занятии. Уделить внимание следующим понятиям (*анлаут, инлаут, ауслаут, вокал, вокализм, протеза, ротацизм, зетацизм, ламдаизм, сигматизм, заимствование, грамматика, литературный язык*).
Практические занятия	Проработка рабочей программы, уделяя особое внимание целям и задачам, структуре и содержанию дисциплины. Конспектирование источников. Работа с конспектом лекций, подготовка ответов к контрольным вопросам, просмотр рекомендуемой литературы.
Контрольная работа / индивидуальные задания	Знакомство с основной и дополнительной литературой, включая справочные издания, зарубежные источники, конспект основных положений, терминов, сведений, требующихся для запоминания и являющихся основополагающими в этой теме. Составление аннотаций к прочитанным литературным источникам.
Реферат	Реферат: Поиск литературы и составление библиографии, использование от 3 до 5 научных работ, изложение мнения авторов и своего суждения по выбранному вопросу; изложение основных аспектов проблемы. Ознакомиться со структурой и оформлением реферата.
Тестирование	При подготовке к тестированию необходимо ориентироваться на конспекты лекций, рекомендуемую литературу.
СРС	Знакомство с основной и дополнительной литературой, включая справочные издания, Интернет-источники, конспект основных положений, терминов, сведений, требующихся для запоминания и являющихся основополагающими в данной теме.
Подготовка к зачету	При подготовке к зачету необходимо ориентироваться на конспекты лекций, рекомендуемую литературу.

9. Материально-техническая база, необходимая для осуществления образовательного процесса по дисциплине (модулю)

Аудитория для проведения занятий семинарского типа. Учебная аудитория групповых индивидуальных консультаций. Учебная аудитория текущего контроля и промежуточной аттестации № 103.	Учебная мебель, доска
Учебная аудитория для проведения занятий семинарского типа. Учебная аудитория групповых индивидуальных консультаций. Учебная аудитория текущего контроля и промежуточной аттестации № 106.	Учебная мебель, доска
Учебная аудитория для проведения занятий семинарского типа. Учебная аудитория групповых индивидуальных консультаций. Учебная аудитория текущего контроля и промежуточной аттестации № 209а.	Учебная мебель, доска
Учебная аудитория для проведения занятий семинарского типа. Учебная аудитория групповых индивидуальных консультаций. Учебная аудитория текущего контроля и промежуточной аттестации № 214.	Учебная мебель, доска
Учебная аудитория для проведения занятий семинарского типа. Учебная аудитория групповых индивидуальных консультаций. Учебная аудитория текущего контроля и промежуточной аттестации № 215.	Учебная мебель, доска
Учебная аудитория для проведения занятий семинарского типа. Учебная аудитория групповых индивидуальных консультаций. Учебная аудитория текущего контроля и промежуточной аттестации № 301.	Учебная мебель, доска
Учебная аудитория для проведения занятий лекционного типа. Учебная аудитория для проведения занятий семинарского типа. Учебная аудитория групповых индивидуальных консультаций. Учебная аудитория текущего контроля и промежуточной аттестации № 304.	Учебная мебель, доска, мультимедиа-проектор, экран настенный, учебно-наглядные пособия
Учебная аудитория для проведения занятий лекционного типа. Учебная аудитория для проведения занятий семинарского типа. Учебная аудитория групповых индивидуальных консультаций. Учебная аудитория текущего контроля и промежуточной аттестации № 306.	Учебная мебель, доска, мультимедиа-проектор, экран настенный, учебно-наглядные пособия
Компьютерный кабинет. Учебная аудитория для курсового проектирования. Учебная аудитория для проведения занятий семинарского типа. Учебная аудитория групповых индивидуальных консультаций. Учебная аудитория текущего контроля и промежуточной аттестации № 308.	Учебная мебель, доска, персональный компьютер с доступом к сети Интернет
Учебная аудитория для проведения занятий семинарского типа. Учебная аудитория групповых индивидуальных консультаций. Учебная аудитория текущего контроля и промежуточной аттестации № 309.	Учебная мебель
Учебная аудитория для проведения занятий семинарского типа. Учебная аудитория групповых индивидуальных консультаций. Учебная аудитория текущего контроля и промежуточной аттестации № 318.	Учебная мебель, доска

Учебная аудитория для проведения занятий семинарского типа. Учебная аудитория групповых индивидуальных консультаций. Учебная аудитория текущего контроля и промежуточной аттестации № 324.	Учебная мебель, доска
Учебная аудитория для проведения занятий лекционного типа. Учебная аудитория для проведения занятий семинарского типа. Учебная аудитория групповых индивидуальных консультаций. Учебная аудитория текущего контроля и промежуточной аттестации № 325.	Учебная мебель, доска, мультимедиа-проектор, экран переносной, учебно-наглядные пособия
Учебная аудитория для проведения занятий лекционного типа. Учебная аудитория для проведения занятий семинарского типа. Учебная аудитория групповых индивидуальных консультаций. Учебная аудитория текущего контроля и промежуточной аттестации № 326.	Учебная мебель, доска, мультимедиа-проектор, экран настенный, учебно-наглядные пособия
Учебная аудитория для проведения занятий семинарского типа. Учебная аудитория групповых индивидуальных консультаций. Учебная аудитория текущего контроля и промежуточной аттестации № 418.	Учебная мебель, доска
читальный зал: помещение для самостоятельной работы № 144.	Учебная мебель, учебно-наглядные пособия, компьютеры
Помещение для хранения и профилактического обслуживания учебного оборудования № 212.	Демонстрационное оборудование